

TerapiTips Tandvården Nr 1 2020

Sammanfattning av föreläsningen vid Tandvårdskommitténs höstsymposium 2019

Trender Tänder Teknik och Tendenser

Per 27 år, en ung man som bor i Falkenberg. Han vaknar upp en morgon dagen efter en lång natts festande. Han tar sig ut till badrummet greppar sin eltandborste. I handtaget registreras hans blodtryck och EKG. När han sedan startar tandborstningen läser sensorer i borsthuvudet av biomarkörer i saliven avseende inte bara risker för parodontit och karies utan även risker för diabetes, cancer etc. Kort sagt en ganska så fullständig hälsoundersökning direkt på morgonkvisten. Dessutom sker denna online, all insamlad data skickas från tandborsten upp i Molnet. När Pers data analyserats ringer kommunens varningsklockor. Det syns på värdena att han är en högrisk patient. Här finns alltså ung man som i framtiden kan innebära stora vårdkostnader för skattebetalarna. En person som fortast möjligt behöver en individuellt utformad profylaxplan. Innan Per hunnit lämna badrummet får han därför via sin mobil en kallelse till vårdcentralen klockan 13.00. Klockan 14.00 ska han sedan vara hos sitt tandvårdsteam för parodontitprofylax och åtgärder avseende erosioner tandborsten noterat. Per är trött, så han går tillbaka till sin säng. Klockan 12.00 signalerar mobilen att det är dags för honom att klä på sig och sätta fart om han ska komma i tid till sina besök. Man har noterat att han inte är lämplig som bilförare (0,3 promille hade tandborsten registrerat) varför han uppmanas att ta sig till fots till vårdcentralen. Tyvärr är det så olyckligt att han efter ett par hundra meter snubblar på trottoarkanten och

slår sig medvetslös. SOS Alarm ser att hans mobil har slutat röra sig, automatiskt rings mobilen upp. Eftersom Per inte svarar skickas en ambulans för att hämta upp honom och tiderna på vårdcentralen och hos tandvårdsteamet avbokas automatiskt.

Är detta en utopi? Nej, tekniken för detta finns redan. Frågan man egentligen ska ställa sig är om denna framtidsspaning innebär möjligheter eller problem.

Utvecklingsprång i svensk tandvård

På 150 år har vi i Sverige gått från Jordbrukssamhället där smeden stod för tandvården via Industrisamhället med tandläkaren som följde Blacks principer, till Informationsamhället, med tandvårdsteam som stod för resurssnål individrelaterad minimalinvasiv tandvård. I dag befinner vi oss i Googlesamhället ett samhälle som handlar om att hantera data. Vi inom tandvården tog ett jättekliv in i detta samhälle redan 2008 då det nya statliga tandvårdsstödet blev internetbaserat.

Förändringströghet

”Ni säger av den gren jag sitter på” sa smeden då tandläkare dök upp som tjänade pengar på att laga tänder istället för att dra ut dem. På 80-talet då amalgambatten hettade till var det många tandläkare som höll fast vid Blacks principer medan andra såg möjligheter att tänka minimalinvasivt.

I dag kan man höra ”-Jag vill ha dokumentation på papper, ”- Jag vill inte släppa ifrån mig data”, ”- Den Påläste patienten är bara jobbig, för jag vet bäst”. Hela tiden är det förändringar.

Hur är läget idag?

Intresset för Quantified self är stort. Det begreppet innebär teknologi som gör att man kan ägna sig åt att hålla koll på sin kropp och själ genom självdiagnostik. ”-Har jag sovit gott? Hur kan jag behålla min kondition hur ska jag förbli frisk/bli frisk. Vad ska jag äta?” En mängd appar och prylar finns som ska ge svar. En av förutsättningarna för detta har varit den enorma utvecklingen av mobiltelefonin. För tolv år sedan kom Iphone. Det hade funnits smartphones tidigare men Iphone blev stilbildande för den fortsatta utvecklingen.

4G nätet kom 2012 och snabbade upp överföringshastigheter så att det exempelvis gick att streama filmer. Molntjänster, som Google var inne på 2006, fick rejäl vind i seglen. Nu är 5G på gång och det förutspås ha en stor effekt för vidareutvecklingen av Internet of things, det vill säga att prylar kan kopplas upp och ihop.

Kunskap har blivit allt mer tillgängligt. Antalet vetenskapliga artiklar på PubMed har ökat. På lite drygt 10 år från 16 till 26 miljoner. Informationsflödet är massivt. Det sägs att Google är första stället där allt samlat mänskligt vetande finns, sedan Sokrates. Denna tillgänglighet förändrar samhället, bland annat ifrågasätts auktoriteter och därmed förändras hierarkier. För oss inom vården finns ett tydligt exempel på den nya tiden i den norska TV-serien Diagnostikkampen. Vanliga människor får tävla mot erfarna läkare i att diagnostisera olika patienter. Det är Google mot auktoriteter och kampen är ruggigt jämn.

Vad det gäller själva tandvården innebär den förbättrade tandhälsan förändringar. 60-80 % av en tandläkares arbete på den äldre generationen består av omgörningar av tidigare tandvård, helt enligt ”Vård föder vård”. Utredningar visar nu att det blir allt mindre restaurerande/rehabiliterande vård. Detta beror på att den sk. Heavy metal generationen dvs. de som är födda på femtiotalet eller tidigare alltså de som inte fick fluoridbehandlingar men däremot en

mängd fyllningar lämnar tandvården i en takt av 80 000 per år. De avlider. Vi kan inte förvänta oss att Fluorgenerations tandvårdsbehov kommer att fylla platsen efter Heavy Metal generationen. Inte heller kan vi förvänta oss att få tillräcklig påfyllning från asylsökande/nysvenskar.

Befolkningens förtroende för tandvården är stort. Sedan flera år toppar vi rankingen på Svenskt Kvalitetsindex. Trots detta eller kanske snarare, **dessutom** vill politiker öka insynen och öka möjligheten för befolkningen att jämföra vården. Ett steg är Priskollen, en nationell prisjämförelse som introduceras i år. Annat som är på gång, är betyg på upplevt omhändertagande. I en förlängning kommer möjligheten för befolkningen att jämföra kvaliteten på själva tandvården som ges.

Hot eller Möjligheter?

Såväl samhälle som tandvård står inför stora förändringar. Informationsteknologin innebär helt nya utmaningar. I en sådan situation kan man förhålla sig på olika sätt. Att motsätta sig utvecklingen är nog hopplöst. Det gäller istället att identifiera de möjligheter som förändringarna ger och sedan kunna utveckla dessa. Frågor om moral och etik blir mycket viktiga.

Vi har ett stort förtroende i befolkningen och det gäller att hålla kvar och utveckla detta vidare. Två centrala ord är Patientsäkerhet och Trovärdighet.

En ökad transparens med öppna jämförelser innebär att vi kan visa den höga kvaliteten svensk tandvård har. Vi ska tydligt kunna visa vad våra patienter får för sina pengar och hur gemensamma skattemedel används. Priset kan sättas till den kvalitet vi levererar. Det ökar vår trovärdighet ytterligare.

Att arbeta evidensbaserat innebär att vetenskap kopplas till beprövad erfarenhet och den individuella patientens behov. Att få vetenskap snabbt ut i kliniker bidrar till en säkrare och tryggare vård det vill säga en patientsäker vård. Att få kontinuerliga återkopplingar/utvärderingar leder till att tandvården kan identifiera möjligheter och utveckla dessa.

Ökande kommunikationsmöjligheter och datahantering möjliggör kliniska studier med en forskningsmetodik av ett annat slag än vad vi varit vana vid. Hur fungerar material och metoder i själva verksamheten? Det gäller att kunna hantera stora mängder data för att ge adekvata svar. Ett exempel kan vara praktikbaserade nätverk där man öppet redovisar sina resultat och byter erfarenheter. Det i sig innebär indirekt en positiv marknadsföring. Dessutom blir det lättare att identifiera goda föredömen och sprida deras kunskaper till andra. Sammantaget innebär detta trovärdighet och ökad patientsäkerhet.

Vad det gäller den påläste patienten ska inte denna ses som ett hot eller någon som har som mål att ifrågasätta din professionalitet. Det behövs ett förhållningssätt som innebär att patienten inte ses som en kund utan istället som en viktig medarbetare som vi tillsammans med ska kunna nå gemensamma mål. Detsamma gäller grundutbildningarna, den påläste studenten ska ses som en viktig medarbetare och inte som någon som ifrågasätter lärarens auktoritet. Kort sagt vår syn på ledarskap kommer att förändras från åttiotalets Riv pyramiderna till ett ganska så platt samhälle. Hur leder man detta?

I en tid med hög förändringstakt innebär detta ett ökande krav på att ”hänga med”. I detta perspektiv

blir livslångt och systematiserat lärande än mer viktigt. Det börjar i skolan och ska stötts upp genom yrkeslivet. Tandläkarförbundet skissar på ett förslag för att stödja detta. Helt enkelt handlar detta också om Patientsäkerhet och Trovärdighet.

Att inte vara transparent och motsätta sig öppna jämförelser kommer uppfattas i Googlesamhället som att man har något att dölja och därför mötas med misstro. Svensk tandvård tål att granskas. Inom vårdsektorn har tandvården visat ett mycket gott resultat. Till rimliga kostnader har vi en god tandhälsa med ett mycket högt förtroende i Sveriges befolkning. Vi kan vara stolta men vill vi vara kvar i en tät position så gäller det att inte slå sig till ro. Att med trygghet kunna känna att vi öppet kan redovisa våra ambitioner och resultat når vi ännu längre. Det hela handlar om befolkningens välbefinnande och hälsa.

Om den inledande historien om Per och hans tandborste visar på en positiv eller negativ framtid vill jag ha osagt, det jag däremot vill ha sagt är att precis som Herakleitos skrev för 2500 år sedan ”Det enda konstanta är förändringar”.

Hans Sandberg, Tandläkare, Med.dr.

Information om höstens symposium 2020

Vi har planerat in höstens symposium i Tandvårdskommitténs regi till **torsdagen den 8/10 klockan 13.00-16.30** i Eskilstuna, som tidigare år.

Med tanke på rådande omständigheter så vet vi idag inte om symposiet kommer att kunna genomföras beroende på eventuella restriktioner. Beslut tas så snart vi har information, alternativt senast i slutet av augusti.

Program och anmälan kommer skickas ut i slutet av augusti.